Ч. 269 Пятниця 29 падолиста (11 грудня) 1896. Рік VI

Виходить у Львові що дня (крім неділь і гр. кат. сьвят) о 5-ій годині по полудни.

Редакция і Адміністрация: улиця Чарнецкого ч. 8.

Письма приймають ся лиш франковані.

Рукописи звертають ся лиш на окреме жаданє і за зложенєм оплати почтової.

Рекламациї незапечатані вільні від оплати почтової.

НАРОДНА ЧАСОПИСЬ

Додаток до „Ґазети Львівскої“.

Передплата у Львові в бюрі дневників Люд. Пльона і в ц. к. Староствах на провінциї:
на цілий рік зр 2·40
на пів року „ 1·20
на чверть року „ —·60
місячно . . „ —·20
Поодиноке число 1 кр.

З почтовою пересилкою:
на цілий рік зр. 5·40
на пів року „ 2·70
на чверть року „ 1·35
місячно . . „ —·45
Поодиноке число 3 кр.

Борба політики з наукою

або

надзвичайні загальні збори наукового Товариства ім. Шевченка.

Нема у нас науки. Нехай не буде! Нехай буде, як бувало! Наші діди прадіди не богато займали ся наукою, тай і ми обійдемо ся без неї. — Так мабуть думає собі та часть „інтеліґенциї“ нашої, котра, видко постановила собі за всяку ціну розбити Товариство ім. Шевченка, котре лише що недавно перейммило на себе наукову роботу і мало стати засновком рускої Академиї наук. На що галицким Русинам якоїсь науки, якоїсь Академиї?! Заснітилась, хвала Богу „Матиця“, нехай заснітить ся і Товариство ім. Шевченка! Буде декому лекше дихати, коли Русини останнуть ся не лиш без Академиї але й без науки.

Надзвичайні загальні збори Тов. ім. Шевченка, які відбули ся минувшого втірка, були найліпшим доказом, що значна часть навіть т. зв. нашої інтеліґенциї не дуже ще провиділа, не доросла ще до справдішної науки і длятого зовсім справедливо один член зборів, видячи хід нарад сказав отверто всім до очий, що то нарада не людий науки, але — анальфабетів, а хтось другий кинув ще прикрійше слово.

Характеристичне і то, що на сих зборах, де розходило ся о борбу політики з наукою, явило ся, як на наші відносини, дуже велике число членів, після „Діла“ до 90, після „Буковини“ до 100! Звичайно являє ся у нас на зборах в товариствах, коли розходить ся о дійстну, реальну роботу ледви який десяток людий 20, 30, а коли явить ся 50, то вже дуже богато. Справозданє із сих зборів подаємо після „Буковини“, котра так пише:

Ті збори відбули ся вчера (дня 8-го с. м.) в комнатах львівскої Рускої Бесіди при участи близько 100 осіб. Заким подамо з них обширно справу на підставі записок нашого справоздавця, згадаємо нині лиш дещо коротко. Збори були дуже неспокійні; руска політикоманія дійшла до кульмінацийної точки. Партийні пристрасти мали волю і виявили ся в цілій своїй наготі. Опозицийні елементи звели таку бучу, якої на зборах наукового товариства ще нікол не бувало.

Які мотиви мали ті, що скликували збори, видко найлучше із письма, розісланого ними до опозицийних членів товариства. Там читаємо:

„Надзвичайні загальні збори товариства ім. Шевченка скликані на день 8-го н. ст. грудня с. р., щоби полагодити отсі дві справи: 1) зміну статутів; 2) відклик 15 членів від ухвали виділу що-до виповіди дальшого печатаня ґазет „Діла“ і „Батьківщини“ в друкарни товариства.

Обі справи дуже важні і мають далекосягле значінє для руско-народного діла, — а тим самим вимагають, щоби члени товариства явили ся як найчисленнійше на тих зборах і порішили обі справи відповідно з огляду на добро загальне.

Перша справа — зміна статутів — має на ціли дальшу трансформацию товариства імени Шевченка. Сим разом зміна дотикає головно прав, обовязків і діяльности членів, їх поділу на звичайних і дійстних і т. п. Тож треба розважно застановити ся над проектованою зміною, щоби не лиш права членів, але й добро самого товариства не потерпіло ушкоди.

Друга справа представляє ся так: Виділ товариства виповів з Новим роком дальше печатанє ґазет „Діла“ і „Батьківщина“ в друкарни тов. ім. Шевченка, — а мотивує свою постанову отсим, мов би то видавництво шкільних книжок загрозило, що тов. ім. Шевченка не дістане накладу тих книжок, коли в своїй друкарни буде печатати ґазети політичні. В виду сеї ухвали 15 членів товариства (др. Сельский, В. Нагірний, др. Савчак, Ю. Романчук, о. А. Стефанович, Ів. Белей, др. К. Левицкий, А. Дольницкий, о. А. Темницкий, о. Лежогубский, Іл. Кокорудз, Ф. Гладилович, Гр. Врецьона, М. Струсевич і о. Гірняк) узнало за потрібне зголосити відклик до загальних зборів:

„Справа сеї виповіди печатаня народно-руских ґазет — після нашої думки — мусить трактувати ся засадничо: чи взагалі, если мотиви виділу основують ся на правді, руско-народне товариство, засноване 1874 р. патріотами нашими як раз для піддержуваня руско-народних видавництв, може і має давати послух посторонним непокликаним чинникам і чи зможе оно, улягаючи яким небудь чужим впливам заховати честь народну і не сплямити того прапору, на котрім виписане імя ґенія Руси-України, Тараса Шевченка. Справа набирає ще більшої ваги з огля-

---

10)

Дещо з техніки.

III.

Техніка а технольоґія. — Вага і значінє наук технічних. — Технольоґія механічна і хемічна. — Сирий материял і его перерібка. — Олиї і живиці. — Шеляк, копаль, сандарак, мастикс, дамара і елемі. — Терпентина. — Кавчук і ґутаперча. — Бурштин, его история і значінє в торговли і промислї. — Покости і лякери.

(Дальше).

В північній Африці, в Марокку і Альжірі, особливо же на горах Атляс, росте дерево дуже подібне до туї, котру иноді садять у нас по огородах для окраси. Єсть то дуже галузисте, 5 до 9 метрів високе дерево, належаче до того самого рода, що наші ялиці і сосни, а до породи т. зв. кипарисів; его називають длятого кипарисовою сосною. Коли прорізати кору того дерева, то з неї витікає живиця, котру вже знали стародавні Греки і називали сандараком. З того й друга назва дерева — сандараковим. Живиця, випливаючи то більшими то меншими каплями, застигає на воздусї і тверднє; єї збирають і так дістає ся она до торговлї в грудках, дуже рідко більших як на 3 центиметри. Найбільша часть сандараку приходить з міста Моґадору на марокканьскім побережу. Звичайний сандарак єсть жовтавий, впадаючий дрібку в червоно-брунатнє. Найліпші, добірні, сорти суть зовсім чисті і жовті як вино, а в переломі сьвітять ся як скло. Коли сандарак полежить довше, то стає жовто-брунатний і впадає в червоне, а зверха виглядає иноді як би обсипаний мукою. Давнійше думано, що він виглядає так длятого, що тре ся підчас транспорту; однакож показало ся, що се походить з того, що він зверха стягає ся і так тоненько попукає, що від того набирає білої краски і виглядає як би обсипаний мукою. Сандарак єсть твердший як мастикс і що-до твердости рівнає ся копалеви каврі. Від мастиксу ріжнить ся тим, що коли его гризти, то він розпадає ся на дрібний порошок, котрий не дасть ся вже зліпити в грудку. При топленю здуває ся сильно, а в теплоті, в котрій кипить вода, мякне. Розігрітий видає сильний неприятний запах. Сандарак розпускаєся в горячім алькоголю і дає ясний покіст; его уживають також до робленя плястрів, до мастий, до робленя кадила і яко порошку до засипуваня вискробаних місць на папери, щоби чорнило не заливало. Декотрі дерева з полудневої Австралиї дають також сандарак, котрий впрочім єсть такий самий, як і Африканьский, а відріжняє ся лиш тим, що єсть темнійший, менше чистий і приходить в більших грудах.

Одною з найдавнійше знаних і уживаних живиць єсть мастикс; его уживано вже 2000 літ тому назад. Від грецкої его назви „мастіхе“ мабуть чи й не пішло наше, иноді уживане слово „мастиґа“. Єсть то пахуча живиця, котра випливає з кори дерева, званого пістацию мастиксовою, що росте в краях над Середземним морем, головно же на острові Хіос, котрий сам один висилає правдивий мастикс і длятого називають его також островом мастиксовим. З продукциї мастиксу жиє на острові Хіос 24 сіл. І в Грециї росте також пістация мастиксова, місцями навіть цілими лїсами, але не дає мастиксу. Мастикс сам не випливає з дерева або хиба лиш дуже мало; щоби плив в більшій скількости, прорізують кору вздовж галузя в кількох місцях побіч себе, а з неї, не з твердого дерева під нею, випливає живиця, котра покриває кору і тверднє, а по части і скапує на землю. Щоби живиця була чиста, викладають длятого землю під деревом камінними плитами. В дві або три неділї по прорізаню кори можна мастикс збирати. Відлупуваний з кори дає найліпший товар; гіршою сортою єсть збираний із землї. Добрі сорти суть жовті як золото, найліпші впадають ще в зелено, стають від довшого леженя безбарвні, а від ще довшого знову жовкнуть. Мастикс розпускає ся зовсім лиш в ацетоні (етері оцтовім) а мало що не зовсім в чистім алькоголю. Мастиксу уживає ся до робленя порошку і кіту до зубів, до мастий від ревматизму, до кадила і до робленя покостів, а також і до заправи тютюну. Але найбільше значінє має він на Всході, де его найбільше уживають жінки — жують его, щоби мали красні зуби і щоби їм з уст пахло. Від жутя стає мастикс мягкий як тісто і тим відріжняє ся найбільше від сандараку.

До найзамітнійших а в своїм ужитку і важних живиць належить живиця дамара, котра приходить до нас з Яви і Борнео та молюцких островів. На сих островах росте дерево, зване дамаровою сосною або сосницею, з котре

ду на теперішну пору, на наші внутрішні відносини, за пресумні прояви деморалізациї, корупциї і сервілізму.

Длятого уважаемо своїм обовязком звернути Вашу, Добродїю, увагу, що **Ваша участь в сих надзвичайних загальних зборах есть доконечно потрібна**, бо справа може рішати ся більшостию кількох голосів, — і ми певні, що **Ви не залишите прибути до Львова в дни** 8-го н. ст. **грудня** с. р. і явити ся о годині $9\frac{1}{2}$ рано в комнатах „Рускої Бесїди“ (ринок ч. 10 І. поверх), де відбудуть ся збори. В імени 15 членів, зголосивших відклик: *Олександер Темницкий*, *Др. Щасний Сельский*“.

Так мотивували ті 15 членів потребу скликаня зборів.

Проект зміни статутів — як то ми в свій час писали (гл. ч. 114 і 120 „Буковини“) — мав на цїли надати товариству чисто науковий характер, аби мало більше поваги. Доси бувало так, що в члени принимано нераз людий, що не визначили ся нїякими науковими працями; а тепер мало бути так, що дїйстними членами товариства могли бути лише ті, котрих видїл узнав гідними приняти в члени. Сей розумний, у всїх наукових товариствах практикований спосіб, вчера перепав; потрібно було третини всїх голосів, аби можна було змінити статути, а було за зміною лише 49 против 35. Значить, остає ся в товаристві давний статут.

Справу виповідженя „Дїлу“ і „Батьківщинї“ друку полагодили збори так, що 41 голосами против 40 рішили, що товариство ім. Шевченка має дальше їх друковати. П. Романчук говорив, що ставропигійска друкарня готова була друкувати „Дїло“ далеко таньше, як друкарня тов. Шевченка, та проте і він і его прихильники чогось не квапять ся, волять друкарню тов. ім. Шевченка... Іде їм — як сказано в їх відозві — о принципіяльну річ, о посторонні впливи, яких они не можуть стерпіти, хочби були користні для товариства. О тім ширше другим разом.

Поставлено також квестию довіря до видїлу, 12 було за висказанем видїлови недовіря, а 56 против. Тоді забажало ся декому висказати видїлови бодай свій „жаль“, але проф. Громницкий в імени видїлу зголосив димісию, проф. Грушевский зрік ся редакциї Записок, др. Франко казав, що виступає з секциї, — одним словом всї ті, що хотїли мати товариство науковим, і що займають ся наукою, заявили свое велике невдоволене з такого обороту річи. Полїтики настрашили ся такого кінця... Остаточно рішено, що видїл той сам, який є, має остати ся аж до слїдуючих загальних зборів.

Збори тягнули ся вів 10 год. до 2, і від 4 до 9-ої. Докладнїйше справоздане з них подамо завтра.

Перегляд полїтичний.

На вчерашнім засїданю Палати послів вела ся дальша дебата над буджетом, промавляли посли Крамарж, Дїдушицкий, Бянкінї і буковиньский пос. Стефанович. Сей послїдний говорив о нуждї в Галичинї і на Буковинї, але що до Галичини зробив ріжницю межи всхідною а західною Галичиною, сказав, що коли бесїда о нуждї в Галичинї, треба розуміти всхідну Галичину, бо в західній завдяки партиї т. зв. станьчиків лїпші відносини. Бесїдник порівнав всхідну Галичину з Босною і доказував, що Босна під взглядом культури стоїть далеко висше. Наконець виступив бесїдник остро против буковиньского фонду релїгійного.

Клюб лївиці постановив всїма голосами против одного голосувати за переходом до спецїяльної дискусиї над буджетом. — Референтом комісиї прасової в справі кольпортажі і стемпля ґазетного вибрано пос. Рутовского.

З Мадриду доносять яко певну вість, потверджену урядово, що оба проводирі ворохобників на Кубі Мацео і Ґомез погибли. Головний командант ішпаньского войска на Кубі ґен. Вейлер має бути ранений.

Виступлене президента Сполучених Держав Клївленда в своїм посланию уважають в Ішпанії за провокацию не лиш самої Ішпанії але й цїлої Европи. В справі сїй мала вчера відбути ся нарада ішпаньских мінїстрів.

Н о в и н к и.

Львів дня 10-го грудня 1896.

— **Ц. к. краєва Рада шкільна** ухвалила між иншими на засїданю з дня 7-го с. м.: 1) Затвердити вибори на представителїв учительства до ц. к. окружних Рад шкільних: Ник. Керницкого управителя школи в Шманьківчиках до ц. к. окружної Ради шкільної в Чорткові, Володисл. Слезиньского управителя в Ставчанах до ц. к. окружної Ради шкільної в Городку, Дмитра Хировского старшого учителя мужеской школи в Стрию, до тамошної ц. к. окружної Ради шкільної, Дамяна Хомяка учителя з Сулятич до ц. к. окружної Ради шкільної в Жидачеві; 2) іменувати учителями в народних школах: Мар. Финикову старшою учителькою 5-кл. школи женьскої в Буску, Тому Каляту учителем в Витковичах, Ник. Керницкого в Шманьківчиках, Алекс. Оржеховского управителем 3-кл. школи в Ягольници, Мар. Фідлерівну учителькою в Ятвягах, Ів. Мисиньского учителем в Підгірцях, Стан. Ляйтнера в Заліcцях; 3) зорґанізувати другу 1-кл. школу народну в Ігровици від 1-го вересня 1897; 4) перемінити 2-кл. школу народну в Березинцї на 3-клясову від 1-го вересня 1897; 5) вилучити громаду Путну з округа шкільного в Малостові і зорґанізувати в Путній осібну народну школу від 1-го вересня 1897; 6) іменувати Мих. Пельчара суплентом ґімназиї в Подґуржи; 7) приймити до відомости справоздане ц. к. інспекторів шкільних з люстраций ґімназий в Вадовицях і V-ої ґімназиї у Львові.

— **Вечерницї для дїтий.** Дня 17-го с. м яко в навечеріє сьвята сьв. о. Николая, устроює „Клюб Русинок“ в комнатах „Рускої Бесїди“ вечерницї для дїтий. В проґраму вечерниць входять маґічні образи, продукциї дїтий, появлене Николая, котрий роздасть дїтям дарунки, які належить добре овинути, виразно назначити, для кого они призначені, і перед вечерницями „Клюбови“ пе-

---

доходить до 32 метрів висоти, а дає таку масу живицї, що не раз і цїле дерево ю буває нею вкрите. Нема другого дерева на сьвітї, крім ще другого в Австралії, котре, як вже знаємо, дає копаль каврі, котре би тілько давало живицї, що ся сосниця. Она й найлїпше поясняє нам, яким способом міг повстати бурштин або й той копаль африканьский, котрий викопують тепер із землї. З гиляк і галузий та галузок, а навіть із пня при земли та з коріня випливає велика маса липкого бальсаму, котрий по довшім часї твердне на воздусї і дає чисту, як вода і як скло прозору, иноді білаву живицю. З галузий звисає та живиця подібно, як зимою ледові каплївцї, а при коріни творять ся груди з неї, котрі важать часом і по 10 кільо. Живиця дамара (назва взята з маляйскої мови, в котрій слово „дамар“ значить „живиця“ або й „сьвітло“, бо живицею сею сьвітять) мякне вже від тепла руки, розпускає ся зовсїм в кипячім алькоголю, а розпущена в терпентиновім олїю дає дуже блискучий і безбарвний т. зв. дамаровий лякер не зміняючий зовсїм красок полякерованих ним предметів; одна в нїм лиш та хиба, що неконче тревалий, задля чого треба ще домішувати до него копалю. Лякером дамара лякерують часто олїйні образи, шкільні образки паперові для поглядової науки і карти ґеоґрафічні.

Під назвою **е л е м і** розуміє ся кілька родів живиць, котрі походять з дерев званих також елемі. Єсть західно-індийске елемі, котре приходить з Бразилії, а котре збирає ся з дерева званого в Бразилії „ікіка“, і манїльске, з острова Люцон, котре майже лиш само появляє ся тепер в торговли. Елемі суть то живицї легкі, а ужиток їх есть всїлякий; уживають їх на масти від ран, до кадила і до робленя лякерів.

* * *

Зі всїх живиць найзвичайнїйшою а заразом і найбільше та найріжнороднїйше уживаною есть живиця з наших четинних дерев, звана також смолою. Сосни, ялицї, смереки і модрина дають богато живицї, котрої збиране і перероблюване сирого продукту становить, можна би сказати, майже окрему галузь промислу. Був час, коли навіть і у нас мала та живиця бодай яке таке, хоч дуже мале значінє в господарстві народнім. В горах роблено т. зв. „козубки“, т. е. коробки з кори наповнені смолою, котрих уживано досить загально до каджeня по домах, а сама чиста смола, котрої уживали шевцї, коли ще шило ся чоботи дратвою, становила досить важний продукт торговельний. Нинї збиране живицї стратило у нас майже зовсїм свое значінє, а й в цїлій Европі досить підупала, від коли Америка стала нам насилати свої перерібки живицї. Найважнїйшими продуктами з живицї четинних дерев суть: терпентина, олїй терпентиновий, спіритус терпентиновий і кольофонія.

Слово „терпентина“ пішло від латиньского Terebinthina, а се знов від грецкого „теребінтос“, котрим вже стародавні Греки називали терпентинову пістацию, з котрої добувано живицю в той спосіб, що проверчувано в дереві діру або зарубувано его. В той спосіб збирають ще й нинї живицю з сосни; зарубують пень недалеко від землї і роблять в нїм, так сказати би, ямку, в котру стікає живиця а відтак еї звідтам вибирають. Звичайна або **п р о с т а т е р п е н т и н а** есть то рідка, але мазиста і липка живиця, в котрій тверді еї части суть розпущені в терпентиновім олїю. Того олїю буває в живици 15 до 30 процент. Чим більше в нїй олїю, тим більше она плинна. Коли-ж стоїть довше на воздусї, то тратить олїй, гусне і твердне. Просту терпентину збирають із звичайної сосни, в долїшній Австриї з т. зв. чорної сосни, а у Франциї і Портуґалії з сосни побережної. Живиця побережної сосни має в собі богато і дуже доброго терпентинового олїю і дає т. зв. терпентину з Бордо і бурґундску смолу та знамениту саджу (кінрус) до фарби друкарской і малярской. Кедрина дає т. зв. карпатску або угорску терпентину, котра однакож не має нинї майже нїякого значіня. Так само і терпентина з ялицї (звана давнїйше штрасбурґскою стратила свое значінє. Важнїйшою есть т. зв. **в е н е ц и й с к а т е р п е н т и н а**, котру збирає ся з модрини. В пнях модрини недалеко від землї вертять дїрку аж до середини пня і затикають чопом, котрий по якімсь часї відтикають і забирають терпентину. Венецийску терпентину збирають головно в полудневім Тироли (коло Боцен, Мерану і Трієнту). Звичайно буває она, коли сьвіжа, мутною від води в нїй, але коли постоїть, згусне і стає жовтава і має запах ароматичний, котрий заносить трохи нїби цитринами. В нїй знаходить ся 15 до 23 процент линучого олїю. Венецийску терпентину фальшують часто в той спосіб, що домішують до неї простої або продають таки просту замість венецийскої додавши до неї терпентинового олїю. Всїх родів терпентин уживають до робленя т. зв. живичного або смолового мила, до фабрикациї ляків до печатаня, до кітів, до мастий від ревматизму і т. д.

Через парогонене (дестиляцию) терпентини дістає ся **т е р п е н т и н о в и й о л ї й** (котрий у нас звичайно називають терпентиною), а коли той олїй пустити ще раз через парогон, то дістане ся **т е р п е н т и н о в и й с п і р и т у с**. Терпентиновий олїй розпускає в собі другі живицї і з него роблять терпентинові покости та напускають ним полотно, котре відтак стає прозоре і служить до відбиваня (копіованя) всїляких рисунків. Папір напущений розпущеним в терпентиновім олїю асфальтом, стає непремакаючим і его уживають до викладаня вогких стін. Терпентинового спіритусу уживають яко ліку і до вибираня плям з товщу або олїйної фарби.

При парогоненю терпентинового олїю лишає ся тверда часть живицї, т. зв. **к о л ь о ф о н ї я**. Назва ся пішла від стародавного грецкого міста Кольофон в Малій Азиї, в котрого околици вже в глубокій старинї збирано живицю. Кольофонія есть тверда, крихка, жовта або брунатна, майже без запаху і смаку. Она розпускає ся в спіритусї і етері та в товстих і линучих олїях. Еї уживають найчастїйше до мащеня смичків, а відтак до робленя покостів

редати. Надто приготовляє „Клюб“ для дітий підвечірок по ціні власних коштів. Вступ від особи по 20 кр. — Увесь дохід призначує „Клюб“ на товариства: „Руслан“ і Шкільну поміч“. — Початок о годині 5 ій вечером.

— **О клевету** обжаловали редактора ґазети Monitor-а, що виходить у Львові, п. Ернеста Врайтера: ґр. Скарбек, куратор скарбківскої фундациї, ґр. Гомпеш, маршалок повітовий з Ниська, о. Йосиф Терлецкий, шкільний окружний інспектор в Яворові, чин оо. Єзуітів і староста в Турці п. Франц Білиньский. Всіх їх оклеветано в згаданій ґазеті і они виступили з процесом. Розправа розпочала ся нині і потягне ся 4 або 5 днів.

— **Процес о убийство** відбув ся перед судом присяжних в Тернополи. Прокураториа обжалувала 25-літного Онуфрия Печенюка, що убив свого хрестного вітця Чолгана в Жежаві, заліщицкого повіта. Чолган записав по смерти своїх дітий цілий свій маєток тестеви Печенюка, котрий в наслідок того замешкав у Чолгана разом з жінкою. Однако Печенюк був нероба і непотріб і тому Чолган нагнав его від себе. Відтак они оба знов помирили ся, але Печенюк замітивши невдоволенє зі сторони Чолгана, загадав позбути ся его і дня 26-го вересня застрілив сплячого свого добродія. Виновник признав ся до злочину і суд засудив его на кару смерти.

— **Студенти медицини в університеті в Будапешті** зробили демонстрацию против проф. Ковача за те, що він занадто остро поступає при риґорозах і переслідує їх. Они наміряють жалувати ся перед деканатом і жадати спенсионованя Ковача. Межи студентами і поліциєю, що обсадила була клініку, прийшло до поважних „непорозумінь“; одного висшого урядника поліциї студенти побили. Остаточно на інтервенцию академічного сенату поліцию усунено з клініки.

— **Рух поїздів** на шляху льокальної зелізниці Львів-Янів буде змінений від нинішного дня в такий спосіб: Зі Львова будуть відходити до Янова поїзди о годині 9 ій мін. 5 рано і о 7-ій мін. 50 вечером, а приходити будуть з Янова о годині 7-ій мін. 50 рано і о годині 1-ій мін. 35 в полудне.

— **Рух на зелізницях.** На льокальних шляхах коломийских розпочав ся рух поїздів знову від дня 5-го с. м., а на шляху Львів- (Клепарів)-Янів застановлено з нинішним днем рух поїздів мішаних ч. 3253 і 3256.

— **В 115-тім році житя** померла сими днями в Бродах Теофиля з Яроцких Коцова.

— **Огріваний чобіт.** Один дотепний Віденець, якийсь Вопнеберґер, вигадав зимовий чобіт, в котрого запятку єсть кітлик з водою, а під ним маленька печ. Від кітлика веде рурка і розносить попід підошву теплу воду. При тім приладі находить ся також вентиль безпечности, що випускає пару, а другий до виливаня води, коли чобіт здойме ся з ноги.

— **Помер** сими днями в Парижи звістний польский подорожник, Стефан Шольц-Роґозиньский, в 35-ім році житя.

Господарство, промисл і торговля.

— **Товариство взаїмного кредиту „Дністер“** числило з кінцем падолиста 1896 членів 440 з деклярованими уділами 475 на суму: корон: . . . . . . 23.750·—
Позичок уділено 414 в сумі корон: 141.165·02
Вкладок до обороту позістає 200 на суму: корон . . . 109.503·27
Оборот касовий виносив: корон: 625.183·98

Рахунок приходу і розходу по день 30 жовтня 1896

Прихід:

На фонд резервовий .	корон	896·—
„ уділи . . .	„	17.615·66
„ вкладки до обороту .	„	137.666·14
„ рахунок біжучий .	„	46.815·62
„ пожичка на скрипта (звороти)	„	28.033·95
„ „ векслї „	„	5.485·68
„ побрані відсотки .	„	8.117·72
„ кошти адміністрациї .	„	640·85
З щадниці почтової .	„	67.320·34
Разом	корон	312.591·99

Розхід:

На фонд резервовий .	корон	12·—
„ уділи . . .	„	560·—
„ вкладки до обороту звернено	„	28.162·87
„ пожички на скрипти .	„	124.965·02
„ „ „ векслї .	„	16.200·—
„ кошти адміністрациї	„	1.232·19
„ проценти	„	1.837·11
„ кошти заснованя . .	„	200·30
„ рахунок біжучий .	„	68.433·26
до щадниці почтової .	„	68.322·32
Готівка в касї . .	„	2.666·92
Разом	корон	312.591·99

З позичок припало до заплати по конець падолиста 1896 р. 561 рат, з котрих заплачено 533 рат в цілости і 8 рат в части в сумі 33.519 корон 63 сотиків, прольонґовано 8 рат, а залягає 12 рат в цілости і 8 рат в части разом в сумі 1278 корон 04 сотиків.

Пригадуємо, що Товариство наше приймає вкладки до обороту на 5% і уділяє позички виключно членам обезпеченим в „Дністрі“, если суть табулярними властителями необдовженої реальности відповідної вартости, до висоти 500 корон. за порукою таких самих двох властителїв реальности а висші до 2000 корон, за інтабуляциєю в першій половині вартости. — Львів дня 9-го грудня 1896. — Товариство взаїмного кредиту „Дністер“

ТЕЛЕҐРАМИ.

Відень 10 грудня. Є. Вел. Цїсар. виїхав вчера на двірскі лови до Радмер і Айзенерц. В ловах возьмуть участь Найдост. Архікн. Франц Сальватор і баварский князь Арнульф.

Санкт-Пальтен 10 грудня. Стан недуги президента Палати панів ґр. Травтмансдорфа значно погіршив ся.

Рим 10 грудня. Підчас дебати над внутрішною політикою поставили посли Тураті і Імбрянї внесенє, щоби правительству дати наґану. Ухвалено 220 голосами против 33 дебатувати над сим внесенем по залагодженю буджету.

Рим 10 грудня. З Гарару наспіла вість, що там прибув майор Нераццінї з 200 італіяньскими плїнниками з Абесинїї в добрім здоровлю.

смолового мила, при лютованю, до штучних огнів (н. пр. робленя блискавки в театрі) і т. д. Найбільша часть кольофонії приходить нині з північної Америки, де з величавого, до 48 метрів високого дерева, т. зв. сосни Веймута збирають терпентину і роблять терпентиновий олїй.

З живиці, яка сама випливає з дерева і стративши через випароване терпентиновий олїй, твердне, роблять ще звичайну і білу смолу. Коли живицю зварити в кітлї, а відтак перецїдити через солому, то дістає ся звичайну смолу; колиж ту смолу разом з водою пустити ще на парогон, то зробить ся біла або бурґундска смола. Коли-ж останки при вареню смоли, а так само і дерево з кореня сосни (смоляки) спалить ся в окремій до того печи, в котрій збирає ся з них саджа, то дістає ся т. зв. кінрус або соснову саджу, котрої уживає ся до друкарскої фарби і на чорнило до чобіт. Мимоходом згадаємо тут ще, що доготь або т. зв. мазь до возів, робить ся через т. зв. сухе парогоненє соснового дерева.

* * *

Нині нема вже дитини, що ходить до школи, котра би бодай раз колись не мала в своїх руках елястичної ґуми або т. зв. ґуміелястики. Так само, здаєсь, нема у нас старшого чоловіка, котрий би бодай раз в житю не видів кальошів (або правильнїйше „ґальошів“ від француского слова galoches). Але таких людий ще дуже богато, котрі не знають, з чого та ґуміелястика, або з чого роблять ся кальоші. Ба, що ще дивнїйше: знаходять ся люди, навіть такі, котрі мають вже претенсию до якогось образованя, а про походженє ґуміелястики розказують таке, що аж сьмішно казати; кажуть н. пр., що ґуміелястика робить ся — з кіньских жил! Так нераз нїби то інтеліґентні родичі поясняють походженє ґуміелястики своїм дїтем. А єсть то преці материял так важний, має так ріжнородний ужиток, що стрічаємось в ним нині майже на кождім кроці, материял, котрий викликав свій зовсїм окремий промисл, свою зовсїм окрему торговлю. Кавчук і ґутаперха дали основу многим фабрикам, стали ся жерелом богатства многих купців. Істория кавчуку і ґутаперхи єсть якби істориєю поступу в культурі і цивілізациї нашого столїтя — так глубоко сягнули они в наше житє! Школи та бюра урядові та всїлякі контори, навіть реставрациї та шинки, не можуть вже нині обійти ся без них. Кавчук чеше і убирає та прикрашує, забавляє, хоронить від вогкости, помагає лїчити, дає поміч науці і промислови і т. д., словом, разом з ґутаперхою опанував ціле житє наше, подібно як зелїзо і електрика.

Початок уживаня кавчуку сягає до кінця минувшого столїтя. Славний анґлійский хемік і фізик Прістлє (Priestley) звернув перший в 1770 р. увагу на его ужиточність. За его радою стали уживати ґуміелястики до витираня почерків оловця, а також і до робленя елястичних пилок (мячиків) до забави. Кавчук був тогди ще дуже дорогий; за такий кусничок, як малий лїсковий оріх, плачено по 2 зр. на наші гроші. Від 1790 р. роблено з кавчуку елястичні привязки, а від 1791 р. уживано его до виробу непромакаючої шкіри і материй. В 1820 р. придумав Німець Надлєр, тканину з кавчукових ниток, котра давала ся розтягати, а в 1823 р. видумав шкоцкий хемік Мекінтош (Mackintosh) непромакаюче одїнє, т. зв. мекінтоші, котре роблено в той спосіб, що межи два куснї якоїсь материї вкладано верству кавчуку. В тій самій порі стали виробляти також рурки кавчукові, а в 1830 р. появили ся перші кальоші. Але аж від 1836 р. набрав кавчук великого значіня, коли рівночасно в Анґлії і Америці придумано машини до мішеня і прасованя кавчуку. Винахід вульканїзованя кавчуку надав єму ще більшої ваги. Ґутаперха стала звістна в Европі далеко пізнїйше, бо аж в 1843 р.

(Дальше буде).

За редакцию відповідає: Адам Креховецкий

З друкарні В. Лозиньского під зарядом В. І. Вебера.